

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 19-20 травня 2016 року)

Суми
Сумський державний університет
2016

присяжних, тобто з колегії з двох професійних суддів та трьох присяжних [1]), на наш погляд, дасть змогу більш справедливо ухвалювати судові рішення. Найбільш гуманним способом виконання смертної кари, порівняно з іншими варіантами, є розстріл. Впевнені, що смертна кара не може бути застосована ні при яких обставинах до неповнолітніх осіб та вагітних жінок. Використовувати в Україні настільки суворий, але все ж таки перевірений історією вид покарання, як смертна кара, необхідно лише по відношенню до осіб, визнаних винними у вбивствах, особливо при кваліфікуючих обставинах. Насамкінець зазначимо, що смертна кара за найтяжкі злочини проти життя особи – це перевірений історією засіб самозахисту суспільства проти порушення умов його нормального існування, що повністю себе виправдовує.

Вважаємо, що закріплення смертної кари в переліку покарань за кримінальні правопорушення в законодавстві України матиме наслідком зменшення кількості жорстоких злочинів на території нашої держави. Загроза застосування такого суворого виду покарання сприятиме утриманню злочинців від вчинення суспільно-небезпечних діянь та тим самим збереже життя та здоров'я тисячам мирних громадян.

З іншого боку, питання застосування смертної кари є доволі дискусійним, і як вже зазначалося, можуть мати місце судові помилки при її призначенні. Однак, в решті-решт, існує друга та третя інстанції судових розглядів. Тому, якщо навіть апеляційним, а потім ще й касаційним судом стовідсотково буде доведено, що саме конкретна особа вчинила той чи інший злочин, не повинно виникати сумнівів у справедливості призначення такого покарання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінально-процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. // Відомості Верховної ради України. – 2013. - № 9-10, № 11-12, № 13. -Ст.88.

ЕМОЦІЙНИЙ СТАН ТА ЕМОЦІЇ: МІСЦЕ СЕРЕД ОЗНАК ЕЛЕМЕНТІВ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ, РОЛЬ ТА ЮРИДИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Пронський Е.

*Студент II курсу, юридичного факультету
Сумського державного університету*

Науковий керівник: Клочко А. М.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри АГПФЕБ юридичного факультету
Сумського державного університету*

Одним зі складних питань науки кримінального права обґрунтовано визнається характеристика внутрішніх психічних процесів, емоційного стану, що передують вчиненню злочинів або відбуваються в процесі його вчинення. Невід'ємним елементом будь-якої психічної діяльності людини є емоції, які впливають на формування поведінкового акту особи. Емоційний стан — це такий певний континуум, який детермінується окремими соціальними чинниками і полягає у поєднанні емоцій і мотивації поведінки. Основними елементами емоційного стану є настрій, афект, стрес, стан фрустрації, пристрасті тощо. Емоції, в свою чергу, мають прояв: як емоційні реакції, що викликаються раптовими обставинами; як емоційні стани із змінами нервово-психічного стану; як відображена вибірковість емоційних відносин до того або іншого об'єкта. У відповідності з цим емоції відіграють у вчиненні злочину різну роль. По-перше, вони можуть відігравати роль мотиву вчинення злочину (почуття кохання, жорстокості, страху і т. д.). Також, вони можуть являти

собою той фон, де здійснюються інтелектуальні та вольові процеси, впливають на них і тим самим впливають на вчинення злочину. По-третє, вони можуть породжувати злочин під впливом афекту. Як бачимо, емоції виконують важливу роль у вчиненні злочину, тому повинні вивчатися наукою кримінального права. Для кращого розуміння понять: «емоційний стан» та «емоції», розглянемо юридичне їх значення та співвідношення зі складом злочину.

Науку кримінального права емоції цікавлять в аспекті того, чи є вони необхідним елементом будь-якого діяння, зокрема злочинного. Доцільно відрізнити емоції та емоційні стани позитивного і негативного впливу. Науку кримінального права, в першу черг, цікавлять негативні емоційні стани, оскільки вони безпосередньо впливають на встановлення вини та її ступеня, можуть виступати кваліфікуючими ознаками того чи іншого злочинного діяння. Тому важливим є визначення місця емоцій та емоційних станів серед суб'єктивних ознак злочину.

Вчені радянського періоду відносили емоції до суб'єктивної сторони злочину, як факультативну ознаку або як одну з ознак змісту вини. Так, П. Матишевський, та М. Коржанський дотримувалися цієї позиції. Б. Сидоров зазначає, що емоційний стан є спеціальною ознакою суб'єктивної сторони злочину, оскільки характеризує, в першу чергу, внутрішню сторону злочинної поведінки, психічну діяльність суб'єкта і безпосереднім чином відбивається на особливостях протікання психічних процесів. Г. Крігер, П. Дагель та Д. Котов також вважають емоції елементами вини. Така позиція обумовлена ототожненням цими вченими поняття вини і суб'єктивної сторони, оскільки інтелектуально-вольова діяльність людини нерозривно пов'язана з її мотиваційною та емоційною діяльністю [1, с. 47]. Ми підтримуємо думку Ю. О. Красікова щодо «включення» емоцій до суб'єктивної сторони, оскільки вважаємо цю теорію максимально змістовною, чіткою та аргументованою.

Інші науковці схиляються до того, що емоції необхідно винести за межі суб'єктивної сторони злочину та аналізувати їх у контексті суб'єкта злочину. Так, наприклад, Б. С. Волков пропонує характеризувати поняття осудності або неосудності не за двома звичними критеріями — інтелектуальним і вольовим — а й за емоційним. Цю точку зору також поділяють Б. С. Богомягков, А. А. Васильєв, О. Д. Ситковська. Як правило, виділяючи таку ознаку, науковці вказують на те, що вона означає відсутність під час вчинення злочину таких патологічних змін в емоційній сфері психічної діяльності, які можуть призвести до неконтрольованої поведінки.

Ряд науковців вказують на те, що емоції не є структурною ознакою суб'єктивної сторони загального поняття про склад злочину. Мотивують вони свої погляди тим, що у всьому Кримінальному кодексі України (далі КК) емоційний стан особи згадується лише у трьох статтях, а саме у п.7 ст.66 КК як обставина, що пом'якшує покарання, в ст.116 КК «Умисне вбивство, вчинене у стані сильного душевного хвилювання» та в ст.123 КК «Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне у стані сильного душевного хвилювання», і вказаний стан повинен розглядатись у вченні про покарання та в рамках виключно вказаних злочинів.

О.М.Попов, погоджуючись з А.О.Пінаєвим, дотримується думки, що саме афект (як особливий негативний емоційний стан) – це особлива ознака суб'єктивної сторони, не властива більшості злочинів, передбачених у КК України. На думку В.І. Ткаченка, афект є частиною мотиву.[2, с.43]. Вчений визначає мотив як спонукання, які становлять органічну єдність інтелектуального, вольового й емоційного моментів і виражають потребу індивіда у вчиненні злочину [2, с.41]. А оскільки мотив відноситься до суб'єктивної сторони злочину, то відповідно негативний емоційний

стан, а саме афект, на думку цього вченого, треба віднести також до суб'єктивної сторони злочину.

Отже, в теорії кримінального права немає єдності думок щодо того, є емоційний стан особи, яка вчинює злочин, ознакою суб'єкта або суб'єктивної сторони. Очевидно, що з емоційним станом пов'язується як можливість усвідомлювати свої дії та керувати ними, так і можливість усвідомлювати суспільно небезпечний характер свого діяння, передбачення наслідків та вольове ставлення до них. Тобто це ознака, яку рівною мірою необхідно відносити і до суб'єкта, і до суб'єктивної сторони злочину.

Емоційний стан в кримінальному праві – це сукупність емоцій і переживань, які мала особа під час вчинення нею злочину. У більш конкретному розумінні це особливий психоемоційний стан у рамках осудності, який раптово виникає внаслідок протизаконного насильства, систематичного знуцання або тяжкої образи з боку потерпілої особи. За таких умов емоції можуть відчутно впливати на формування вини, мотиву та мети злочинів. Можливо, необхідно погодитися з позицією Ю. Александрова та В. Клименко, що емоції мають самостійне кримінально-правове значення тільки тоді, коли вони представлені станом сильного душевного хвилювання (фізіологічним афектом), а це можливо тільки при вчиненні умисного вбивства та умисного тяжкого тілесного ушкодження в стані сильного душевного хвилювання (ст. 116 і ст. 123 КК України).

Деякі вчені вважають, що емоції не мають самостійного юридичного значення, оскільки не виступають ані як кваліфікуюча ознака, ані як обставина, що пом'якшує покарання, а лише можуть слугувати критерієм розмежування форм вини, встановлення мотиву. Однак можна вважати, що дане твердження не є аксіоматичним. Так, наприклад, на обставини, що пом'якшують покарання, можуть впливати емоції, що проявляються в особі після вчинення суспільно небезпечного діяння, а це каяття, докір совісті тощо (п. 1 ст. 66 КК). А ось, наприклад, обставиною, що пом'якшує покарання згідно п. 5 ст. 66 КК України виступає збіг тяжких особистих, сімейних чи інших обставин, а ці обставини, у свою чергу, спричиняють стан фрустрації, стресу тощо.

Треба відмітити, що в ст. 116, 123, п. 7 ст. 66, ч. 4 ст. 36, ч. 3 ст. 39 КК України закріплено поняття сильного душевного хвилювання як обставини, що пом'якшує покарання або виключає кримінальну відповідальність [3]. Емоційний стан сильного душевного хвилювання (фізіологічного афекту) в окремих передбачених законодавцем випадках виступає як кваліфікуюча ознака, що допомагає відмежувати злочини, вчинені у такому стані, від суміжних умисних злочинів [3].

На кримінально-правове значення емоційних станів особи під час вчинення злочину при кваліфікації окремих злочинів вказує і Пленум Верховного суду України, який у своїй постанові: «Про судову практику у справах про злочини проти життя та здоров'я особи» від 7 лютого 2003 р. звертає увагу судів на те, що суб'єктивна сторона вбивства або заподіяння тяжкого тілесного ушкодження, відповідальність за які передбачена статтями 116 та 123 КК України, характеризується не лише умислом, а й таким емоційним станом винного, який значною мірою знижує його здатність усвідомлювати свої дії та керувати ними.

Відмітимо, що в ч. 4 ст. 36 та у ч. 3 ст. 39 КК України наявність сильного душевного хвилювання при перевищенні меж необхідної оборони або перевищенні меж крайньої необхідності взагалі виключає кримінальну відповідальність.

Якщо говорити про суб'єктивну сторону злочину, а саме про вину, при визначенні якої під час (або після) вчинення злочину просто необхідно, на наш погляд, враховувати емоції злочинця, проте законодавець у визначення вини не вносить ознак, що належать до сфери почуттів (емоцій) винного. Однак, це не знімає з науки кримінального права необхідності включення емоцій в число тих чинників, які складають психічну основу вини. Цей обов'язок підкріплюється тим, що в КК України тією чи іншою мірою при оцінці дій винного можуть враховуватися й емоції, що впливають на характер його поведінки. Наприклад, при призначенні покарання відповідно до п. 4, 5, 6, 7, ч. 1 ст. 66 КК України обставинами, які його пом'якшують, визнаються: вчинення злочину жінкою в стані вагітності; вчинення злочину внаслідок збігу тяжких особистих, сімейних чи інших обставин; вчинення злочину під впливом погрози, примусу або через матеріальну, службову чи іншу залежність; тощо. Треба відмітити, що закон надає кримінально-правове значення не будь-якому емоційному стану (радість, піднесення, гнів), а лише стану сильного душевного хвилювання, спричиненого неправомірними або аморальними діями потерпілого.

Вважаємо, що місце емоцій та емоційного стану серед елементів складу злочину в кримінальному праві все ж таки необхідно закріпити на офіційному законодавчому рівні, щоб не виникало зайвих дискусій не тільки серед науковців, але і при кваліфікації злочинів, розгляді кримінальних справ та винесенні відповідного рішення в суді. Як було доведено в цій науковій тезі, емоції та емоційний стан в кримінальному праві мають значну роль та важливе кримінально-правове значення, що ще раз підтверджує необхідність закріплення цих понять в кримінальному праві на законодавчому рівні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дагель П. С., Котов Д. П. Субъективная сторона преступления и ее установление. — Воронеж: Изд-во Воронежского государственного ун-та, 1974. — 243 с.
2. Ткаченко В.И. Ответственность за умышленные преступления против жизни и здоровья, совершенные в состоянии аффекта. М., 1979.
3. Кримінальний кодекс України: Закон України 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. -№ 25-26. – ст. 131.

ЗМІНИ І НОВОВВЕДЕННЯ В ЗАКОНІ УКРАЇНИ «ПРО ПРОКУРАТУРУ»

Пронський Е. А.

студент II курсу юридичного факультету

Сумського державного університету

Науковий керівник: Бурбика М. М.

д.ю.н., доцент, завідувач кафедри АГПФЕБ юридичного факультету

Сумського державного університету

Процес реформування прокуратури України має досить тривалу історію. Зокрема, ще на етапі вступу України до Ради Європи у Висновку Парламентської асамблеї Ради Європи №190 (1995) від 26 вересня 1995 року (щодо заявки України на вступ до Ради Європи) було зазначено, що роль та функції Генеральної прокуратури в Україні мають бути змінені (особливо щодо здійснення контролю за додержанням законності) шляхом перетворення цього інституту на орган, який відповідатиме стандартам Ради Європи.

Проаналізуємо нововведення та зміни, які відбулися з прийняттям нового закону України «Про прокуратуру» [1]: мабуть головним з нововведень чинного закону є те, що скасовується прокурорський нагляд за додержанням і застосуванням законів (у тому числі у «приватному секторі» економіки). При цьому, не дивлячись на численні незадоволення про